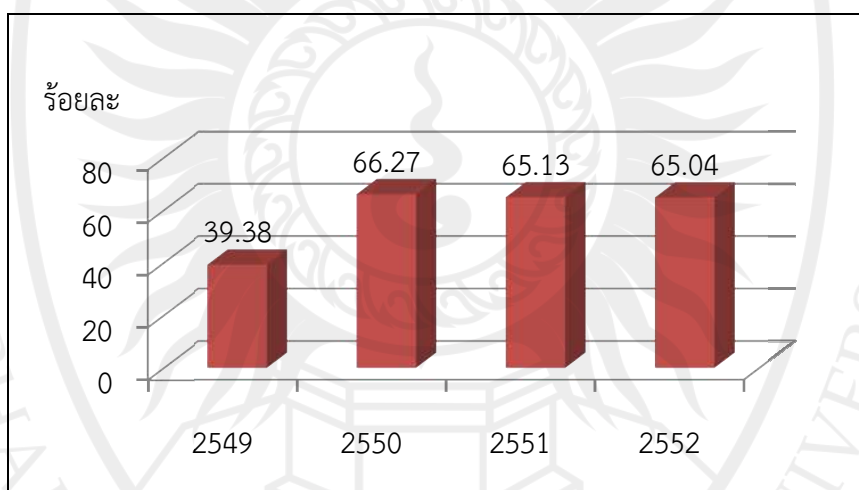

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

มังคุดเป็นผลไม้ที่มีรสชาติดีจนได้รับการยกย่องว่าเป็น “ราชินีของผลไม้” (Queen of Fruits) จึงเป็นผลไม้ที่นิยมนำมาบริโภคกันอย่างแพร่หลายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้มังคุดเป็นหนึ่งในผลไม้ที่ประเทศไทยมีศักยภาพในการส่งออกและมีมูลค่าการส่งออกสูงเป็นอันดับ 1 ของโลก (วิจัยพืชสวน, สถาบัน, 2555) ซึ่งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมาประเทศไทยมีส่วนแบ่งการตลาดกว่าร้อยละ 60 ของปริมาณการค้ามังคุดของโลก (ดังแสดงในภาพที่ 1.1) และสามารถสร้างรายได้และนำเงินตราเข้าสู่ประเทศเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด กล่าวคือ จาก 292 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2549 เพิ่มขึ้นเป็น 2,066 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2554 โดยร้อยละ 95 เป็นการส่งออกในลักษณะของมังคุดสด มีตลาดที่สำคัญ ได้แก่ จีน ฮองกง ญี่ปุ่น และเวียดนาม ส่วนอีกร้อยละ 5 เป็นการส่งออกในลักษณะมังคุดแช่แข็ง มีตลาดที่สำคัญ ได้แก่ ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา

ภาพที่ 1.1 ส่วนแบ่งการตลาดมังคุดของไทยในตลาดโลก
ที่มา : เศรษฐกิจการเกษตร, สำนักงาน, (2551 - 2554)

นอกจากนี้มังคุดยังเป็นหนึ่งในผลไม้เศรษฐกิจหลักที่ประเทศไทยเป็นผู้นำในด้านการผลิต โดยมีแหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ในภาคตะวันออก และภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดจันทบุรี ระยอง ตราด นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ชุมพร และนราธิวาส ซึ่งมีพื้นที่เพาะปลูกมังคุดเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด จะเห็นได้จากในช่วงปี พ.ศ. 2549 - 2554 พื้นที่ในการเพาะปลูกมังคุดเพิ่มขึ้น จากเนื้อที่ให้ผล 344,635 ไร่ เป็น 409,683 ไร่ แต่เมื่อพิจารณาผลผลิตที่ผลิตได้ พบว่าผลผลิตที่ผลิตได้มีปริมาณไม่แน่นอนไม่ได้เพิ่มขึ้นตามพื้นที่เพาะปลูก ทั้งนี้เนื่องจากผลผลิตมังคุดต้องอาศัยธรรมชาติเป็นปัจจัยหลักในการผลิต ปริมาณผลผลิตจึงเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพภูมิอากาศ ในปีใดสภาพอากาศมีความเหมาะสมปริมาณผลผลิตจะมีมาก แต่หากปีใดสภาพอากาศแปรปรวน เช่น อากาศร้อน ฝนตกมากเกินไป ฝนตกน้อยเกินไป ปริมาณผลผลิตก็จะมีน้อย ดังจะเห็นได้จากปริมาณผลผลิตต่อไร่ที่มีความไม่แน่นอน จึงส่งผลให้ปริมาณผลผลิตมังคุดไม่มี

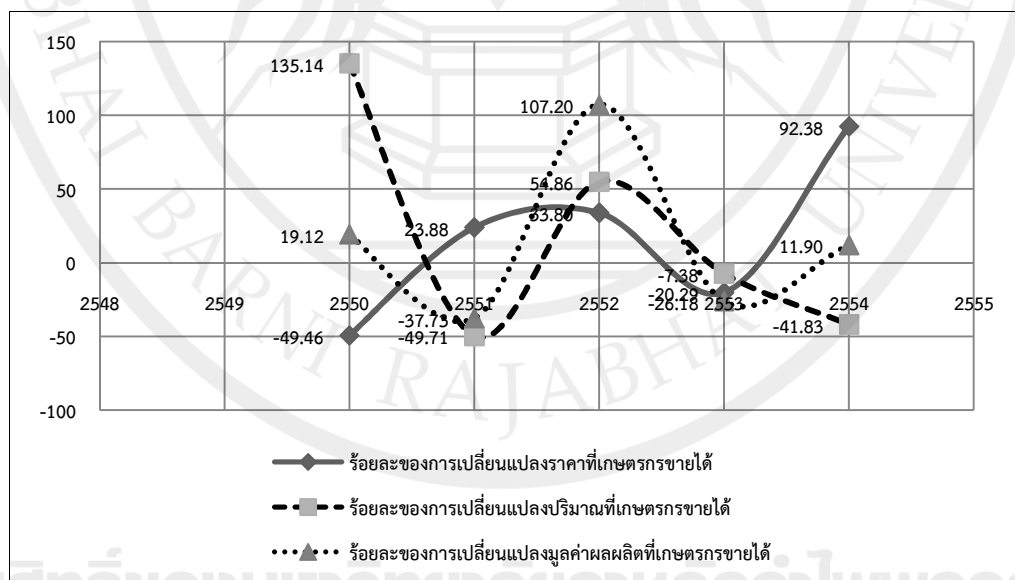
เสถียรภาพ และเนื่องจากราคามังคุดจะเปลี่ยนแปลงไปตามอุปสงค์และอุปทานของตลาด ในช่วงเวลาใดที่ผลผลิตมีปริมาณน้อยราคาจะค่อนข้างสูง และในช่วงเวลาใดที่ปริมาณผลผลิตมีมากราคาจะลดลงอย่างรวดเร็ว อีกทั้งมังคุดเป็นผลไม้ที่มีผลผลิตออกสู่ตลาดเป็นฤดูกาล ไม่สามารถเก็บไว้ได้นาน ราคาผลผลิตจึงเปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณผลผลิตที่ออกสู่ตลาด ราคามังคุดจึงไม่มีเสถียรภาพ มีความแตกต่างกันไปตามอุปสงค์และอุปทาน ดังแสดงในตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 เนื้อที่ให้ผล ปริมาณผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ของมังคุด และราคามังคุดละที่เกษตรกรได้รับ ปี 2549 – 2554

ปี	เนื้อที่ให้ผล	ปริมาณผลผลิต	ผลผลิตต่อไร่	ราคาต่อที่เกษตรกรขายได้
2549	344,635	147,709	430	19.47
2550	387,292	348,181	899	9.84
2551	396,325	175,274	442	12.19
2552	399,436	270,554	677	16.31
2553	405,622	250,508	618	13.00
2554	409,683	146,079	357	25.01

ที่มา : เศรษฐกิจกิจการเกษตร, สำนักงาน, (2551 – 2554)

จากความไม่มีเสถียรภาพทั้งทางด้านราคา และปริมาณผลผลิตมังคุด เกษตรกรผู้ปลูกมังคุดจะต้องประสบกับปัญหาด้านราคาผลผลิตที่ตกต่ำจากภาวะผลผลิตล้นตลาดเป็นประจำ จึงส่งผลให้มูลค่าผลผลิตมังคุดตามราคาต่อที่เกษตรกรขายได้ขาดเสถียรภาพไปด้วย ดังแสดงในภาพที่ 1.2

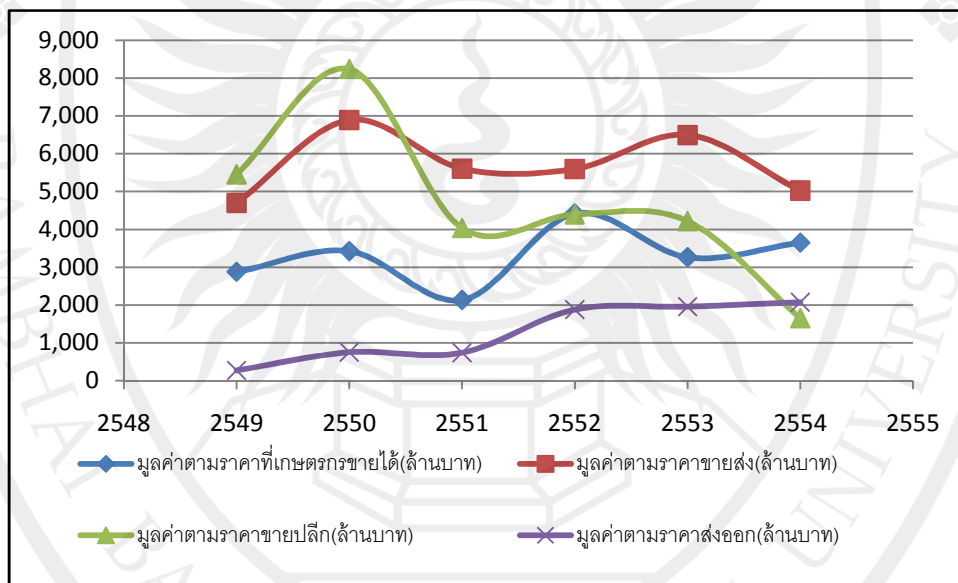
ภาพที่ 1.2 ร้อยละการเปลี่ยนแปลงของราคา ปริมาณ และมูลค่าผลผลิตมังคุดตามราคาต่อที่เกษตรกรขายได้

จากภาพที่ 1.2 จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงราคามังคุดคณะที่เกษตรกรได้รับมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงอย่างมาก กล่าวคือ ในปี 2550 เปลี่ยนแปลงลดลงจากปี 2549 ร้อยละ 49.46 ในปี 2551 ราคาเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 23.88 ในปี 2552 ราคาเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 33.80 ในปี 2553 ราคาเปลี่ยนแปลงลดลงร้อยละ 20.29 และในปี 2554 ราคาเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 92.38

ส่วนการเปลี่ยนแปลงผลผลิตมังคุด ในปี 2550 เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น ร้อยละ 135.14 ในปี 2551 ราคาเปลี่ยนแปลงลดลงร้อยละ 49.71 ในปี 2552 ราคาเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 54.86 ในปี 2553 ราคาเปลี่ยนแปลงลดลงร้อยละ 7.38 และในปี 2554 ราคาเปลี่ยนแปลงลดลงร้อยละ 41.83

สำหรับ มูลค่าผลผลิตมังคุดตามราคาที่ได้ที่เกษตรกรขายได้มีความผันผวนเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ในปี 2550 เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น ร้อยละ 19.12 ในปี 2551 ราคาเปลี่ยนแปลงลดลงร้อยละ 37.73 ในปี 2552 ราคาเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 107.20 ในปี 2553 ราคาเปลี่ยนแปลงลดลงร้อยละ 26.18 และในปี 2554 ราคาเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.90 จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรผู้ปลูกมังคุดประสบกับปัญหาการขาดเสถียรภาพทางด้านรายได้จากการผลิตมังคุดมาโดยตลอด

นอกจากเกษตรกรผู้ปลูกมังคุดจะต้องเผชิญกับปัญหาการขาดเสถียรภาพทางด้านรายได้จากการผลิตมังคุดแล้ว พ่อค้าในตลาดแต่ละระดับ ไม่ว่าจะเป็นตลาดขายส่ง ตลาดขายปลีก หรือตลาดส่งออก ยังต้องเผชิญกับปัญหานี้เช่นเดียวกัน ดังแสดงในภาพที่ 1.3

ภาพที่ 1.3 มูลค่าผลผลิตมังคุดตามราคาตลาดระดับต่างๆ
ที่มา : เศรษฐกิจการเกษตร, สำนักงาน, (2551 – 2554)

จากความไม่มีเสถียรภาพทางด้านราคา ปริมาณ และมูลค่าผลผลิตมังคุดดังที่ได้กล่าวมา ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกมังคุดไม่สามารถวางแผนจัดการการผลิตผลผลิตของตนเองได้ ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนเพาะปลูก การบำรุงดูแลรักษา ฯลฯ ซึ่งจากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร(2554) มีเกษตรกรผู้ปลูกมังคุดมีถึง 91,291 ครัวเรือน ในปี พ.ศ. 2554 และผลจากการขาดเสถียรภาพอาจส่งผลกระทบต่อไปยังผู้ขายในตลาดระดับอื่นๆ ด้วย ดังนั้นการศึกษาการผลิต การตลาด ตลอดจนระดับของการขาดเสถียรภาพทางด้านราคา ปริมาณ และมูลค่าผลผลิตมังคุด ให้ทราบถึงสาเหตุของการขาดเสถียรภาพ

ของมูลค่ามังคุดว่าเกิดขึ้นจากการผันแปรทางด้านอุปสงค์ หรือทางด้านอุปทาน จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจ เพื่อนำผลการวิเคราะห์ที่ได้ไปวางแผนหรือกำหนดนโยบายจัดการผลผลิตที่ผลิตได้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาช่องทางการตลาดของมังคุด
2. เพื่อตรวจสอบระดับของการขาดเสถียรภาพของมังคุดในตลาดระดับต่างๆ
3. เพื่อวิเคราะห์สาเหตุของการขาดเสถียรภาพทางด้านมูลค่าของมังคุดในตลาดระดับต่างๆ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบการตลาดของมังคุด และช่องทางการตลาดของมังคุด ตลอดจนปัญหาด้านการผลิตและการตลาดของมังคุด อีกทั้งการตรวจสอบระดับของการขาดเสถียรภาพของมังคุดในตลาดแต่ละระดับยังทำให้เข้าใจถึงระดับความรุนแรงของตลาดแต่ละระดับ และเมื่อวิเคราะห์ถึงสาเหตุการขาดเสถียรภาพของมังคุดในตลาดระดับต่างๆ ทำให้ผู้ที่สนใจและผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจและแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงประเด็น ตลอดจนวางแผนหรือกำหนดนโยบายเพื่อก่อให้เกิดความมีเสถียรภาพของมังคุด ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

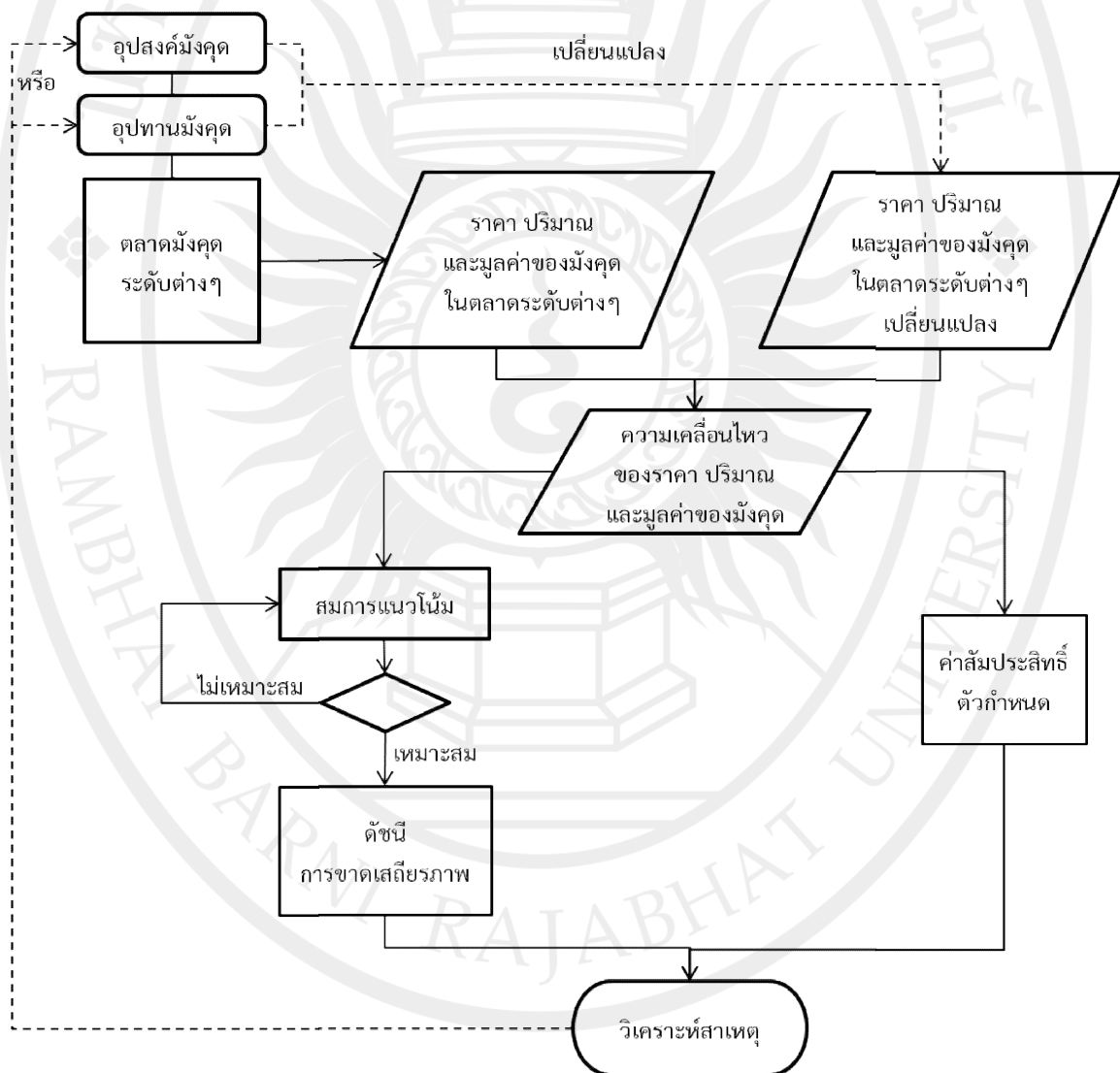
ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาช่องทางการตลาดของมังคุด จะทำการศึกษาเฉพาะช่องทางการตลาดของมังคุดในจังหวัดจันทบุรี โดยจะทำการศึกษาในส่วนของสัดส่วนการกระจายสินค้าในยังตลาดระดับต่างๆ ปัญหาและอุปสรรคในการกระจายสินค้า ตลอดจนการกำหนดราคาในตลาดระดับต่างๆ จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ร่วมกับดัชนีการขาดเสถียรภาพเพื่อวิเคราะห์สาเหตุของการขาดเสถียรภาพ โดยการศึกษาสาเหตุการขาดเสถียรภาพของมังคุดนี้ เป็นการศึกษาผลทางตรง อันได้แก่ราคาและปริมาณผลผลิตมังคุดเท่านั้น ไม่ได้พิจารณาสาเหตุการขาดเสถียรภาพทางอ้อม เช่น สภาพภูมิอากาศ การแทรกแซงของรัฐบาล ฯลฯ โดยใช้ข้อมูลแบบอนุกรมเวลา ทางด้านราคา และปริมาณผลผลิตมังคุดในตลาดระดับต่าง ๆ ในช่วงเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 – 2554 จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมการค้าภายใน เป็นต้น

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผลผลิตมังคุดที่เกษตรกรผลิตได้จะถูกกระจายไปในตลาดระดับต่างๆ ทั้งในระดับตลาดแหล่งผลิต ตลาดท้องถิ่น ตลาดขายส่ง และตลาดขายปลีก โดยมีสัดส่วนการกระจายผลผลิตไปยังตลาดระดับต่างๆ ในปริมาณที่แตกต่างกัน ในการศึกษาจึงศึกษาถึงช่องทางการตลาดของผลผลิตมังคุด ตลอดจนปริมาณผลผลิต ระดับราคา และมูลค่าของผลผลิต ในตลาดแต่ละระดับว่ามีสัดส่วนแตกต่างกันอย่างไร เนื่องจากมังคุดเป็นผลไม้ที่มีเป็นลักษณะคล้ายตลาดแข่งขันสมบูรณ์ ที่เกษตรกรผู้ผลิตเป็นจำนวนมาก ลักษณะผลผลิตของเกษตรกรแต่ละรายแทบจะไม่แตกต่างกัน การเข้าออกของเกษตรกรแต่ละรายไม่ได้ทำให้

ปริมาณผลผลิตที่ออกสู่ตลาดเปลี่ยนแปลง จึงทำให้เกษตรกรไม่สามารถกำหนดราคาผลผลิตได้ตามความต้องการ แต่ต้องเป็นผู้รับราคา(Price Taker) ซึ่งกำหนดมาจากอุปสงค์และอุปทานของตลาด ทำให้เมื่ออุปสงค์และ/หรืออุปทานของมังคุดเปลี่ยนแปลงไป จะมีผลทำให้ราคา ปริมาณ รวมถึงมูลค่าของมังคุดเปลี่ยนแปลงไปด้วย ซึ่งในแต่ละปีอุปสงค์และ/หรืออุปทานของมังคุดมีความแตกต่างกันทำให้เกิดความเคลื่อนไหวของราคา ปริมาณ และมูลค่าของมังคุด ก่อให้เกิดการขาดเสถียรภาพของราคา ปริมาณและมูลค่าของมังคุด ในการวิเคราะห์หาสาเหตุของการขาดเสถียรภาพดังกล่าว ทำได้โดยการประมาณค่าสมการแนวโน้มของราคา ปริมาณและมูลค่าของมังคุดเพื่อหาดัชนีการขาดเสถียรภาพ และนำไปวิเคราะห์ร่วมกับค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนด เพื่อวิเคราะห์ว่าการขาดเสถียรภาพดังกล่าวเกิดมาจากการผันแปรทางด้านอุปสงค์หรืออุปทาน ดังแสดงในภาพที่ 1.4

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
ภาพที่ 1.4 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านการผลิต การตลาด สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องตามแบบสัมภาษณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ช่องทางการตลาด

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดมังคุดจากรายงานและเอกสารทางวิชาการจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่วนข้อมูลทางสถิติ เป็นข้อมูลแบบอนุกรมเวลา ทางด้านราคาและปริมาณผลผลิตมังคุดในตลาดระดับต่าง ๆ ในช่วงเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 – 2554 จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมการค้าภายใน เป็นต้น เพื่อนำมาวิเคราะห์สาเหตุการขาดเสถียรภาพ

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อที่ 3 โดยการอธิบายถึงสถานการณ์การผลิต การตลาดของมังคุดในประเทศไทย ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการผลิต และการตลาด รวมทั้งอธิบายถึงสาเหตุการขาดเสถียรภาพในตลาดระดับต่างๆ

2.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis)

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และข้อที่ 3 โดยการนำข้อมูลอนุกรมเวลาทางด้านราคา ปริมาณ และมูลค่าของมังคุดในตลาดต่างๆ สร้างสมการแนวโน้มที่เหมาะสม และมาคำนวณหาดัชนีการขาดเสถียรภาพ (Instability index) โดยวิธี Normalized Standard Deviation of Residual from Trend เพื่อตรวจสอบระดับการขาดเสถียรภาพของมังคุดในระดับต่างๆ และนำค่าที่ได้ไปวิเคราะห์ร่วมกับค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนดที่ได้จากการประมาณค่าสมการความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่ากับราคา และมูลค่ากับปริมาณผลผลิต ในตลาดระดับต่างๆ เพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุการขาดเสถียรภาพของมังคุดในตลาดระดับต่างๆ